

ב"ה

התקשרות

קונטרס שבועי לאנ"ש חסידי חב"ד לחיזוק ההתקשרות
לכ"ק אדמו"ר רבי מנחם מענדל בהרה"ק רלו"י מליובאוויטש
זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

שיחות • אגרות • פניני חסידות לפה"ש • הלכות, מנהגים וטעמיהם • ניצוצות • זמנים

א'צט

ערב שבת קודש
פרשת ראה
כ"ט במנחם־אב התשע"ה

יוצא לאור עלידי
מכון ליובאוויטש שעליד
צעירי־אגודת־חב"ד באה"ק ת"ו – המרכז

מורה שיעור ללימוד היומי ברמב"ם

כ"ט במנחם-אב ה'תשע"ה - ו' באלול ה'תשע"ה

יום	יום בחודש	ג' פרקים ליום	פרק א' ליום	ספר-המצוות
ו'	כ"ט במנחם-אב	הלכות נזקי ממון פרק ג-ה.	הלי גירושין פרק יב.	מ"ע רמ.
ש"ק	ל' במנחם-אב	פרק ו-ח.	פרק יג.	מ"ע רלח.
א'	א' באלול	פרק ט-יא.	הלי יבום וחליצה.. בפרקים אלו. פרק א.	מ"ע רמא.
ב'	ב' באלול	פרק יב-יד.	פרק ב.	מ"ע רמא.
ג'	ג' באלול	הלכות גניבה.. בפרקים אלו. פרק א-ג.	פרק ג.	מל"ת רמד. מ"ע רלט.
ד'	ד' באלול	פרק ד-ו.	פרק ד.	מ"ע רח. מל"ת רעא. ערב.
ה'	ה' באלול	פרק ז-ט.	פרק ה.	מל"ת רמו. רמג.
ו'	ו' באלול	הלכות גזילה ואבידה.. בפרקים אלו. פרק א-ג.	פרק ו.	מל"ת רמה.

זמני השבוע*

תאריך	עלות השחר**		זמן ציצית ותפילין	זריחת החמה	סוף זמן ק"ש	חצות היום והלילה	מנחה גדולה	שקיעת החמה***	צאת הכוכבים
	ד' 120 לפני הזריחה	ד' 72 לפני הזריחה							
ו', כ"ט במנחם-אב	3.49	4.46	5.10	6.11	9.23	12.45	1.19	7.26.4	7.52
ש"ק, ל' במנחם-אב	3.51	4.47	5.11	6.12	9.23	12.45	1.18	7.25.4	7.51
א', א' באלול	3.52	4.48	5.11	6.13	9.23	12.45	1.18	7.24.3	7.50
ב', ב' באלול	3.53	4.49	5.12	6.13	9.23	12.45	1.18	7.23.3	7.49
ג', ג' באלול	3.54	4.49	5.13	6.14	9.24	12.45	1.18	7.22.2	7.47
ד', ד' באלול	3.55	4.50	5.14	6.14	9.24	12.44	1.17	7.21.1	7.46
ה', ה' באלול	3.56	4.51	5.15	6.15	9.24	12.44	1.17	7.20.0	7.45
ו', ו' באלול	3.58	4.52	5.15	6.16	9.24	12.44	1.17	7.18.9	7.44

* הזמנים מתייחסים לאזור המרכז. באזור ההרים והעמקים יש שינויים שעשויים להגיע למספר דקות.
 ** לגבי זמן עלות השחר הנהוג בחב"ד קיימות שלוש דעות. הבאנו את הזמנים לפי הדעה המוקדמת ביותר והמאוחרת ביותר, וראוי להחמיר לפי העניין.
 *** זמני השקיעה כאן הם לפי השקיעה הנראית. אולם אדה"ז בסידורו (יסדר הכנסת שבת) מכיר בשקיעה האמיתית, המאוחרת ממנה "בכמו ארבע מינוטי" (לשון אדה"ז שם. שיעור התלוי במיקום ובעונות השנה).

זמני הדלקת הנרות וצאת השבת

פרשת		ירושלים		תל-אביב		חיפה		באר-שבע	
דה"נ	צה"ש	דה"נ	צה"ש	דה"נ	צה"ש	דה"נ	צה"ש	דה"נ	צה"ש
6:49	8:02	7:04	8:04	6:56	8:05	7:06	8:04	6:41	7:54
6:41	7:54	6:57	7:56	6:49	7:57	6:58	7:56	6:41	7:54

עורך אחראי: לוי צחק שייקביץ • עורך: נחמיה קפלון • הגהה: יוסף צחק אולידורט

מו"ל: מכון ליובאוויטש שעליד צעירי אגודת חב"ד באה"ק ת"ו - המרכז

יו"ר: הרב יוסף צחק הכהן אהרונוב

כתובת: ת"ד 14 כפר חב"ד 6084000, טל' 03-9607588, פקס: 03-9606169

www.chabad.org.il דואר אלקטרוני: chabad@chabad.org.il ISSN 0793-7474 אינטרנט:

שמיטת החובות – לפנים משורת הדין

הקב"ה משפיע לישראל בני, חיי ומזוני רוויחי מידו הרחבה, והשפעה זו היא בתורת הלוואה החייבת בפירעון • הפירעון צריך להיות מעין ההלוואה, ולדוגמה, כשהקב"ה מעניק בנים, הפירעון הוא שמחנכים אותם בדרך התורה והמצוות • כדי לשמט את החובות, יש להוציא מידי בית־דין של מעלה • משיחת כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו

השייכות שיש לשבת עם הימים שלאחריה, הנה בפרטיות, הוא עם שלשת הימים שאחרי השבת, היינו עד יום ד', שלכן מבדילין על הכוס עד יום ד'⁵, אם שכח ולא הבדיל מקודם. ובכללות, יש לשבת שייכות עם כל ימות השבוע שלאחריה⁶.

נוסף על זה, שבת מברכים החודש, המביאה ברכה והמשכה לכל החודש⁷. וכן הוא בנוגע לקריאת התורה בשבת זו – שיש לה שייכות להבא, לכל החודש כולו.

ב. יש שייכות⁸ שהיא רק במקצת, ויש שייכות מרובה יותר, ויש שייכות שהיא – לגמרי.

בקריאת התורה בשבת זו דהאי שתא, הנה

כנגד ששה מדות ויום השבת הוא כנגד מידת המלכות, וגם לפני ששת ימי בראשית הי' ענין של שבת – כנגד מוחין, שמהם נמשכים המדות, ששת ימי בראשית (מהנחה בלתי מוגה).

(5) טושו"ע אור"ח (ואדה"ז) סרצ"ט ס"ו (ס"ח).

(6) ראה זח"ב סג, ב, פח, א.

(7) כי, "ראש חודש" כולל את כל ימי החודש (ראה לקו"ת דרושי ר"ה נח, סע"א. ובכ"מ), וכיוון שיום השבת כולל את כל ימי השבוע שביניהם גם ר"ח, נמצא שכל ימי החודש, הכלולים בר"ח, כלולים ביום השבת (מהנחה בלתי מוגה).

(8) מתאים לזה שלכל דבר יש ראש, תוך, סוף – סת"ר. ראה פרדס ש"ב פ"א.

א. פרשת¹ השבוע שקוראים בתורה בשבת, יש לה שייכות עם הזמן בו היא נקראת², וכידוע³ פתגם רבינו בשם אדמו"ר הזקן (בעל התניא והשולחן ערוך): צריך לחיות "לפי הזמן", כלומר, לפי תוכן פרשת השבוע.

הגם אשר לכאורה משתייכת פרשת השבוע לימים הקודמים לשבת, שכן מתחילין בקריאתה בתפלת המנחה שלפניה. אבל באמת יש לפרשת השבוע שייכות גם לימים שלאחרי השבת, באשר השפעת השבת נמשכת גם לימות השבוע שלאחריה⁴.

(1) מכאן ואילך – הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר באידית (ונדפס בהוספות ללקו"ש ח"ב ס"ע 626 ואילך). וגם בלה"ק. – כ"ק אדמו"ר הורה שהתלמידים יחזרו תוכנה של שיחה זו בבתי כנסיות (כדלקמן ס"ז). כמו כן שלח העתקה משיחה זו לכו"כ ע"מ לפרסמה במקומותיהם (ראה לדוגמא: אגרות קודש כ"ק אדמו"ר ח"ו ע' רצב; רצה; רצז; שלו; שלט; שמא; שמח. חכ"א ע' קסט).

במהדורא זו ניתוספו בהערות כמה פרטים (מלבד ציוני מ"מ) – מרשימה בלתי מוגה.

(2) ראה גם של"ה חלק תושב"כ ר"פ וישב (רצז, א), וז"ל: "המועדים של כל השנה . . . בכלן יש שייכות לאותן הפרשיות שחלות בהן כי הכל מיד ה' השכיל".

(3) ראה קונטרס ביקור שיקאגא ע' 7 (סה"ש תש"ב ע' 29). – נעתק ב"היום יום" ב חשוון.

(4) ויש להביא ראי' לדבר – ע"פ הידוע שששת ימי בראשית הם

ד. בדיני שמיטה, הנה עניינם בכללות הוא, כי שנת השמיטה משמטת כל החובות. ושני דינים עיקריים בזה:

(א) זמן השמיטה – ששמיטת כספים היא בסוף השנה¹³, ברגע אחרון של השנה, ובמילא משמטת גם החובות שלוו בשנת השמיטה עצמה.

(ב) המוסר שטרותיו לבית דין אין שמיטה חלה עליהם¹⁴. וזהו יסוד תקנת פרוזבול¹⁵: כשראו חכמים שבני אדם נמנעים מלהלוות איש

פרשת שמיטה שקראנו היום יש לה שייכות יתירה לזמננו.

בכל שנה קוראים בשבת מברכים חודש אלול (או⁹ ראש חודש אלול) את פרשת ראה, ובמילא גם פרשת השמיטה שבה. אבל בשנה זו יש לפרשה זו שייכות יתירה, כיוון ששנה זו היא שנת השמיטה, כפסק ההלכה.

ג. כבר דובר¹⁰, על־פי האמור בשל"ה¹¹, אשר

כשעושה חשבון כללי ורואה אשר לוה ולווה ואפילו

בשנת השמיטה – נופל ברוחו ואומר נואש ח"ו . .

באה התורה ופוסקת: שביעית משמטת בסופה

לרעהו מיראת הפסד החוב בשנת השמיטה, תקנו פרוזבול, אשר אז לא חלה עליו שמיטה, כיוון שפרוזבול ענינו מסירת שטרותיו לבית דין.

וכמו שהוא בגשמיות, היינו ששנת השמיטה משמטת החובות, על־פי שני הפרטים העיקריים הנ"ל, כן ישנם כל העניינים ברוחניות ובעבודת האדם. ויתבאר להלן.

ה. איתא במשנה אבות¹⁶: "החנות פתוחה והחנווני מקיף והפנקס פתוח והיד כותבת וכל הרוצה ללוות יבוא וילווה".

הבורא יתברך נותן לכל אדם מישראל כוחות ואפשריות לבני חיי ומזוני רויחי – הכול בתור הלוואה, "כל הרוצה ללוות יבוא וילווה". והשם יתברך גובה הלוואה זו, כמאמר רז"ל¹⁷ "גבי דיליה", כי "הפנקס פתוח", והחנווני נאמן על

התורה מדברת בעליונים ורומזת בתחוננים, זאת אומרת, אשר כל עניין שבתורה ישנו כמו שהוא ברוחניות ובעניינים רוחניים, ובדרך השתלשלות ירד ונשתלשל גם בגשמיות, בנגלה שבתורה כפשוטו.

כשם שהוא בכל העניינים שבתורה, כן גם בנוגע לדיני שמיטה. דינים אלו ישנם כמו שהם ברוחניות, היינו בעולמות עליונים, וגם למטה בעבודה בנפש האדם, ובדרך השתלשלות ירדו ונשתלשלו בגשמיות כפשוטם.

בכדי להבין דיני שמיטה כפי שהם ברוחניות, ובעיקר בעניינים הנוגעים לנו בייחוד, בעבודה בנפש האדם – הנה, אילו זכינו, היינו יודעים את העניין כמו שהוא ברוחניות, וממנו היינו למדים איך הוא בגשמיות¹², אבל כיוון שלא זכו, צריך ללמוד העניין כמו שהוא בגשמיות, וממנו נלמד איך הוא ברוחניות.

13 ערכין כח, ב.

14 שביעית פ"י מ"ב.

15 שם מ"ג ד.

16 פ"ג מט"ז.

17 ראה ירושלמי תענית פ"ב סוף ה"א. ד"ה כל המרחם ה'תש"ט

פ"ד (סה"מ תש"ט ע' 11).

9 בשנים שיום א' דהג הפסח חל בשבת.

10 שיחת ש"פ מטות מסעי, מבה"ח מנחם אב ס"ג (לעיל [תו"מ תשי"ב ח"ג] ס"ע 94 ואילך. לקו"ש ח"ב ע' 363).

11 יג, ב ואילך. וראה גם קסא, א ואילך.

12 ראה תניא אגה"ק ס"ו בסופו. ביאורה"ז לאדהאמ"צ וישלח

(יט, סע"ד ואילך).

פנקסוק¹⁸.

– יש אשר, על-פי היתר עסקא, גובין יותר ממה שהלוו, וכמו שמבאר כ"ק מו"ח אדמו"ר במאמרו דיבור-המתחיל טעמה כי טוב סחרה, ה'תש"ט¹⁹. – זאת אומרת, אשר השם יתברך משפיע לישראל בני חיי ומזוני רויחי מידו הרחבה, והשפעה זו נקראת הלוואה – והלוואה תרתי משמע:

(א) מלווה להוצאה ניתנה²⁰, שלא כשאלה. כי בשאלה חייב השואל להשיב השאלה בעין, מה שאין כן מלווה להוצאה ניתנה, כלומר, שכל העניינים שמשפיע השם יתברך ניתנו להוצאה בפועל.

(ב) מלווה צריך פירעון, שלא כמתנה. מצד זה שישראל הם בניו יחידיו של הקב"ה²¹, לא רצה אשר השפעתו תהיה בדרך "נהמא דכסופא"²², אלא בתור הלוואה.

ופירעון החוב, צריך להיות כדוגמת ועניין ההשפעה, כל השפעה לפי ענינה: כשהשם יתברך משפיע בנים – הפירעון הוא מה שמחנכם בדרך התורה והמצוות, כרצון הבורא יתברך. כשהשם יתברך משפיע חיים ארוכים וחיים בריאים ושלמים – צריך לזכור כי "ימים יוצרו ולא אחד בהם"²³, כל יום יום אחד לבטלה; כל יום ויום צריך להיות מלא וגדוש תוכן המתאים לו על-פי שולחן ערוך. כשהשם יתברך משפיע מזוני רויחי – צריך לתת מעשר או חומש לצדקה. "מלווה ה' חונן דל"²⁴. ובגלל זאת משפיע השם יתברך ברכה בשאר ארבעת החלקים, כדי שהחלק החמישי יגדל יותר²⁵.

1. אבל, גלוי וידוע להשם יתברך מהות הלווה, כי צריך להלוותו ולהוסיף להלוותו, ולבסוף לא תמיד יוכל הלווה לסלק את חובו, לפיכך נתן (הקב"ה) לישראל שנת השמיטה, המשמטת כל החובות.

ענינה של שמיטה הוא כמו שנאמר²⁶ "ושבתה הארץ שבת להוי", כלומר, שבתה והפסקה מארציות וחומריות כדי להידבק בהוי', בדוגמת לעתיד לבוא – "יום שכולו שבת ומנוחה לחיי העולמים"²⁷.

הפסקה ממעותו הקודם ולהיות לאיש אחר – זהו משמט החובות הקודמים²⁸.

2. סוחר, יש לו זמנים קבועים לעשות בהם חשבונותיו, כדי לדעת מצב עסקיו. אם יעסוק בחשבונות תמיד לא יבוא לידי מסחר. אלא – בגמר היום עושה סך הכול מהמסחר שבו ביום, בסוף השבוע, בסוף החודש – עושה חשבון מעסקיו שבאותו זמן. ובסוף השנה – חשבון כללי ממסחרו במשך כל השנה²⁹.

כן הוא גם ברוחניות. בכל יום³⁰ צריך לעשות חשבון הנפש בקריאת שמע שעל המטה על מעשי היום; בערב שבת³¹ – על השבוע; בערב ראש חודש – על החודש. כל זה הוא חשבון פרטי, חודש אלול הוא חודש החשבון, בו עושים חשבון כללי, מכללות מעמדו ומצבו במשך כל השנה כולה²⁹.

– חשבוננו של חודש אלול עצמו, הוא, כמאמר

צינורות ההשפעה, ואז יקבל את ההשפעה למטה, וכיוון שכן, צריך הוא לפרוע גם עבור השפעות אלו שעדיין לא נמשכו למטה (מהנחה בלתי מוגה).

26) בהר כה, ב.

27) תמיד בסופה. וראה רבנו בחיי ר"פ בהר. סה"מ צ' להצ"צ מצות קדושת שנת השביעית (דרמ"צ לה, סע"א ואילך).

28) ובפרטיות יותר: בשמיטה ישנם ב' עניינים: שמיטת קרקעות ושמיטת כספים. ושייכותם זל"ז בעבודת האדם – שע"י שמיטת קרקעות, שהאדם משתחרר מעניינים ארציים, אזי נעשית שמיטת כספים, השמטת החובות (מהנחה בלתי מוגה).

29) ראה גם שיחת ש"פ ראה ה'שית" ס"ב (תורת מנחם – התוועדיות ח"א ע' 175).

30) ראה קונטרס התפלה פי"א.

31) ראה תניא אגה"ת פ"י.

18) ראה שבועות רפ"ז. רמב"ם הל' מלווה ולוה פט"ז ה"ה ואילך.

19) סה"מ תש"ט ע' 27 ואילך.

20) כתובות פד, א. קידושין מז, א.

21) ראה כש"ט (הוצאת תשנ"ט) הוספות סק"ז. וש"נ.

22) ראה ירושלמי ערלה פ"א ה"ג. לקות צו ז, ריש ע"ד. ובכ"מ.

23) תהלים קלט, טז. וראה חז"א רכד, א. וראה גם לקו"ש חט"ז ע' 273. וש"נ.

24) משלי יט, יז.

25) ויש להוסיף, שפרעון החוב צ"ל לא רק עבור ההשפעות שנמשכו למטה בפועל, אלא גם עבור ההשפעות שלא נמשכו למטה באשמת האדם שע"י הנהגתו קלקל את צינורות ההשפעה, כי, מצדו של הקב"ה נמשכה כבר ההשפעה ומוכנה עבורו בכל שעה, ואין הדבר תלוי אלא ברצונו – "כל הרוצה ללוות יבוא וילוה" – לתקן את

על-פי דין, אלא לצאת מהגבלות מידת הדין, אשר אז אין לו דין ודברים עם הבית-דין של מעלה, אלא עם הבורא יתברך עצמו, ובמילא יושמטו כל חובותיו.

וזהו גם כן אחד מהעניינים במה שאומרים אנו בתחילת סליחות: "לך ה' הצדקה ולנו בשת הפנים גו'³⁵ ולא במעשים באנו לפניך" - כיוון ש"לנו בושת הפנים", הרי מוכרח להיות "לך ה' הצדקה", שלא יתנהגו עמנו על-פי שורת הדין של בית-

כ"ק מו"ח אדמו"ר³²: י"ב יום אשר מיום ח"י אלול עד ראש השנה צריך לעשות בהם חשבון השנה העברה, יום לחודש יום לחודש, ובערב ראש השנה הוא יום חשבון חודש אלול -

כשעושה את החשבון הכללי ורואה אשר לוהו ולוהו ואפילו בשנת השמיטה, לא די שלא סילק חובותיו של שנים הקודמות, אלא עוד הוסיף חובות בשנה זו - הרי נופל הוא ברוחו ואומר נואש ח"ו.

כדי לפעול שיתנהגו עמו שלא על-פי דין, שלא ימצאו ענייניו בבית-דין של מעלה, אלא יתנהגו עמו לפני משורת הדין - צריך גם הוא, בחייו ובהנהגותיו, לצאת ממידת הדין וההגבלה

דין של מעלה, אלא השם יתברך ישתמש במידת הצדקה שלו, ומלפניו - יחידו של עולם - יצא משפטנו³⁶.

ט. מדותיו של הקב"ה הן מידה כנגד מידה³⁷, ולכן, כדי לפעול שיתנהגו עמו שלא על-פי דין, שלא ימצאו ענייניו בבית-דין של מעלה, אלא יתנהגו עמו לפני משורת הדין, ומלפניך³⁸, דווקא, משפטו יצא, מלפני יחידו של עולם - צריך גם הוא, בחייו ובהנהגותיו, לצאת ממידת הדין וההגבלה, מסדר ההשתלשלות שלו, ולייחד כל ענייניו עם יחידו של עולם.

שלשה עמודי עולם הם. על שלשה דברים העולם - העולם הגדול, והעולם הקטן זה האדם³⁹ - עומד, על התורה ועל העבודה ועל גמילות חסדים⁴⁰. צריך אפוא להשתדל לייחד כל שלשת העניינים ישר עם יחידו של עולם: צדקה - קו הגמילות חסדים - ליתן לפניו

לפיכך באה התורה ופוסקת: שביעית משמטת בסופה, ברגע אחרון שלה. ויש לו עוד פנאי להשתדל לשמט חובותיו מהשנים הראשונות ומשנת השמיטה גופא.

ברם רוצים חכמינו ז"ל, וכל אדם עליו להתאמץ לעשות כן - לסלק חובותיו, ולא לסמוך על השמיטה לשמטם, וכמאמר המשנה³³: "המחזיר חוב בשביעית רוח חכמים נוחה הימנו". אבל, לכל הפחות צריך להשתדל, אם אין לו במה לשלם, אשר שביעית תשמט חובותיו³⁴.

ח. בכדי ששביעית תשמט החובות, צריך להוציאם מהבית-דין של מעלה, כי, כנ"ל, המוסר שטרותיו לבית-דין אין שביעית משמטת אותם. עליו להשתדל אשר יבואו ענייניו לפני ה"יחיד" - הבורא יתברך, יחידו של עולם. עליו להשתדל אשר לא יתנהגו עמו מלמעלה

(32) קונטרס ח"י אלול ה'תש"ג ע' 42; 44 (סה"ש תש"ג ע' 177; 179).

(33) שביעית פ"י מ"ט.

(34) ובפרטיות יותר: בנוגע לסילוק החוב - תהי' ההשתדלות ("דורכשפארן") בעשרת ימי תשובה, אבל העבודה דחודש אלול היא - שהשביעית תשמט החובות (מהנחה בלתי מוגה).

(35) דניאל ט, ז.

(36) פיוט "אל תבוא במשפט עמנו" (סליחות לערב ר"ה).

(37) סנהדרין צ, סע"א. וראה סוטה ח, ב ואילך.

(38) ראה קונטרס "בד קודש" פ"ז.

(39) תנחומא פקודי ג. זח"ג לג, ב. ועוד.

(40) אבות פ"א מ"ב.

אין להרבות בדברים; ימסרו בקיצור נקודות אלו:

(א) השם יתברך משפיע לכל אדם בישראל, מידו הרחבה, בני חיי ומזוני רויחי, והשפעה זו היא בתורת הלוואה, זאת אומרת, שצריך לפרוע הלוואה (השפעה) זו על-ידי: חינוך כשר של הבנים והבנות, סדר חיים מתאים לתורה ומצוות, צדקה מההכנסה כרצון הבורא יתברך.

(ב) כל מי שלא שילם חובו – נותן השם יתברך שנת השמיטה שהיא משמטת החובות, הן החובות מהשנים הקודמות, הן החובות משנת השמיטה גופא.

(ג) אבל, בכדי אשר השביעית תהא משמטת, צריך להוציא ענייניו מרשותו של בית-דין של מעלה, ולמסור כל החובות להשם יתברך בעצמו, יחידו של עולם.

(ד) את זה יפעל על-ידי שיתנהג בעצמו לפנים משורת הדין בכל שלשת הקוין דתורה עבודה וגמילות חסדים, ככוונה יחידה – שיזכה למלא רצון יחידו של עולם.

(ה) מי שעדיין לא הגיע לכך, לא יתייאש ח"ו, באשר רגע אחרון של שמיטה הוא המשמט. בשעתא חדא ברגעא חדא⁴⁸ יכול לעשות תשובה, "ושבת⁴⁹ עד ה' אלקיך"⁵⁰, אשר הוא יתברך דווקא משמט כל החובות, והוא דווקא⁵¹ הנותן לשנה הבאה בני חיי ומזוני רויחי, כתיבה וחתימה טובה, בטוב הנראה והנגלה.

(מהתועדות ש"פ ראה, מברכים החודש אלול ה'תשי"ב. 'תורת מנחם – התועדות' תשי"ב ח"ג (1) עמ' 148-155, בלתי מוגה)

48) ראה זח"א קכט, א"ב. קידושין מט, ב. ע"ז יו"ד, ב.

49) נצבים ל, ב.

50) ראה רמב"ם הל' תשובה פ"ז ה"ד. לקו"ת דברים כו, א. ד"ה אמר רשב"נ ה'תר"ץ (סה"מ קונטרסים ח"א קיח, א ואילך). ובכ"מ.

51) כי בני חיי ומזוני לאו בזכותא (בבית-דין של מעלה) תליא אלא במזלא (התלוי ברצון הש"ת עצמו) תליא (מו"ק כח, א. זח"א מג, ב. שם רנו, ב. ובכ"מ). – ולכן מתפללים על בני חיי ומזוני, הגם שלא בזכותא תליא, כי ע"י תפלה להש"ת בעצמו, על-ידי תשובה וטל תורה, יכולים לשנות המזל (תוספות שבת קנו, א. ראה ג"כ תענית כה, א. ביאור"ז (לאדהאמ"צ) פ' וירא (יא, ג ואילך). המשך מים רבים תרל"ו פקע"ד. קונטרס "חנוך לנער" בסופו (ע' 48). עיי"ש).

משורת הדין, מבלי להתחשב עם חשבונות של מעשר וחומש שעל-פי דין⁴¹; צריך לעזור לבן ישראל או בת ישראל הנצרכים בלי הגבלות. ובפרט מצד ההתאחדות של יחידה שבנפשו הוא עם יחידה שבנפש הזולת⁴².

תפלה – קו העבודה – יתפלל לא על צרכי הגשמיים מצד עצמם, אלא⁴³ שתינתן לו מנוחה מדאגות וטרדות בכדי שיוכל לקיים ציווי יחידו של עולם, ולמלא השליחות של ירידת נשמתו למטה.

תורה – ילמד לא כדי להראות שתורתו מרובה משל חברו, גם לא לרוות תשוקתו לשכל וחכמה, שהרי התורה "היא חכמתכם ובינתכם (אפילו) לעיני העמים"⁴⁴, ואפילו לא כדי לידע את המעשה אשר יעשה, כי, כל זה הוא מדידה וסדר השתלשלות⁴⁵, לימוד לשם תכלית, לו יהי תכלית נעלה ביותר,

אלא לימודו יהיה לקיים מצות הוי' אחד אשר נתן לנו תורה אחת.

אם ככה יעשה, יוצא הוא מגדר מדידה וסדר השתלשלות, אינו עומד עוד בבית-דין של מעלה. "חבוקה ודבוקה בך כו' יחידה ליחדך"⁴⁶, ברשות יחידו של עולם.

ואז נשמטים כל חובותיו.

ומכיוון שאין עליו עוד חובות – שוב נאמן הוא, ונותנים לו מכאן ולהבא הלוואה בכל המצטרך.

י. הבחורים הלומדים או נואמים בבתי כנסיות, גם הרבנים שובי"ם וסתם בעלי-בתים – עליהם למסור העניין הנ"ל ברבים בבתי הכנסת.

אשתקד נמסר עניין ערי מקלט⁴⁷, ותקוותי שנקלטו הדברים והביאו תועלת. עתה בשנת השמיטה ימסרו עניין שמיטה, ובטח גם זה יביא תועלת.

41) ראה תניא אגה"ת פ"ג. אגה"ק ס"י.

42) ראה תניא פרק לב בתחלתו.

43) ראה רמב"ם הל' תשובה רפ"ט. טושו"ע או"ח סרל"א.

44) ואתחנן ד, ו.

45) ראה סה"מ מלוקט ח"ג ע' עג-עד. וש"נ.

46) נוסח הושענות דיום ג' דחה"ס.

47) שיחת ש"פ עקב, מבה"ח אלול דאשתקד (תורת מנחם – התועדות ח"ג ע' 285 ואילך. לקו"ש ח"ב ע' 263 ואילך).

החרדה דלעתיד לבוא

תקויים הבקשה "תקע בשופר גדול לחרותנו"

...ויהירצון שבכל האמור לעיל יהיה עניין "גדול תלמוד שמביא לידי מעשה" - קיום כל העניינים האמורים בפועל ממש, החל מראש-חודש אלול, והמשכו בכל ימי חודש אלול. וההתחלה בזה - מנהג תקיעת שופר החל מראש-חודש אלול, שב"ראש-חודש אלול אמר הקב"ה למשה עלה אלי ההרה. . והעבירו שופר במחנה. . לכן התקינו חז"ל שיהיו תוקעין בראש-חודש אלול בכל שנה ושנה, וכל החודש, כדי להזהיר ישראל שיעשו תשובה, שנאמר אם יתקע שופר בעיר ועם לא יחרדו". [...]. והעיקר - שמהחרדה של תקיעת שופר באים לחרדה לעתיד לבוא - כי מכיוון ש"ונגלה כבוד הוי' וראו כל בשר יחדיו", אזי תהיה חרדה גדולה שתפעל "לבוא בנקרת הצורים ובסעיפי הסלעים מפני פחד הוי' ומהדר גאונו" (כמבואר בתניא).

ואז יהיה גם עניין תקיעת שופר בתכלית השלימות - «תקע בשופר גדול לחרותנו», היינו, לא רק שופר סתם, השופר של ראש-השנה (שלמעלה מהשופר דחודש אלול שאינו אלא מצד מנהג ישראל), אלא "שופר גדול", וכמבואר בפרקי דרבי אליעזר ש"השופר גדול" דלעתיד לבוא הוא בקרן ימין דאילו של יצחק, "קרן של ימין הוא גדול משל השמאל ועתיד לתקוע בו לעתיד לבוא בקיבוץ של גליות, שנאמר והיה ביום ההוא יתקע בשופר גדול", כמבואר בארוכה בהמשך הידוע של אדמו"ר מהר"ש ("לכתחילה אריבער"). ומכיוון שאין מעכב בידו - הרי תיכף ומיד "יתקע בשופר גדול", ובדרך ממילא בטלה השאלה "עד מתי", מכיוון ש"לא עיכבן המקום כהרף עין", היינו, ש"כהרף עין" מתקיימת הבקשה "תקע בשופר גדול לחרותנו", חירות וגאולה האמיתית והשלימה.

(משיחת ר"ח אלול ה'תשמ"ז - התוועדות תשמ"ז כרך ב' עמודים 305-306 - בלתי מוגה)

משיח הפרטי עדיין לא בא!

...ובפרט - בחודש אלול, כאשר המלך נמצא בשדה, ומקבל את כולם בסבר פנים יפות ומראה פנים שוחקות לכולם, כלומר: הקב"ה יודע אמנם שהוא נמצא ב"שדה" ובלבושי שדה. - שהרי למרות שלובש "זיידענע זופיצע", ועושה מה ש"חסיד", "תמים" ו"תמים שבתמימים" צריך לעשות, מכל-מקום, לפי ערך המעמד ומצב שדורשים ממנו, נמצא הוא ב"שדה"! וראיה לדבר - שמשיח צדקנו עדיין לא בא, ואילו היתה הנהגתו כדבעי ליה למיעבד, היה זוכה להיות אותו "צדיק אחד" שעל-ידי עבודתו בא משיח צדקנו, כד"איתא בתיקונים שאפילו אם היה צדיק אחד חוזר בתשובה שלימה בדורו היה בא משיח"! בנוגע לאחרים - יכול לעשות חשבונות כו', אבל בנוגע לעצמו, הרי ידע בנפשיה שמשיח הפרטי שבנפשו עדיין לא בא!... -

ואף-על-פי-כן, יוצא הקב"ה ל"שדה" ומקבל את פניו בסבר פנים יפות, ומראה לו פנים שוחקות, ולכן פשיטא שהנהגתו ביחס אל הזולת צריכה להיות באופן כזה.

(משיחת ש"פ כיתבוא ה'תשד"מ, התוועדות תשד"מ כרך ד' עמ' 2552, בלתי מוגה)

מי 'עיקר' ומי 'עקרת' הבית?

איש ואישה הישראלים – מי העיקר ומי העיקרת בבית? • בזמן הש"ס היו משתמשים בבעלי חיים טמאים ובמלבושים שאינם בגודל טבעי להפחיד הילדים, אך הרבי ביקש לשנות את ההרגלים כחלק מטהרת העולם • הקשר בין ציורי ילדים, בעלי חיים טהורים, והצגות פורים גם אם התפילה רשומה היא, גדרים מסוימים בהם מן התורה • יסודות בהררי קודש

לא יהיה... עקר ועקרה

לעניין מרכזיות השפעתם של האיש והאישה בתוך ביתם ושל כל אחד מהם בניהול הבית – "בית נאמן בישראל", מצינו, לכאורה, סתירה: מחד, נקראת האישה "עקרת הבית" (ראה בראשית רבה פ"ד, ב. זוהר חלק א' קנ"ד, א. אוה"ת נ"ך ח"ב ע"ב עמ' תתע"א). ושם עמ' תתנ"ח ואילך, ובלשון רש"י (שבת ק"ח, ב) על דברי רבי יוסי "מימי לא קראתי לאשתי 'אשתי'... אלא לאשתי 'ביתי'" – "שהיא עיקר של בית". [נוסף על עצם השימוש ב"בית" כשם נרדף ל"אשה", כפי שמצאנו "ביתו זו אשתו" (יומא ב, א); "ובנית ביתך זו אשה" (סוטה מד, א), וראה גם ויקרא רבה ה, ו. תוספתא ז. זוהר בראשית ו, ב. שמות ד א"ב; קרח קע"ב. תיקוני זוהר תנ"ה (פט, א)]. ועוד, ששלימותו של האיש מצריכה שתהיה לו אישה, ואפילו נזדקן חייב לשאת – שו"ע אבן העזר א, ח. וכמפורש (יבמות סג, א) כל אדם שאין לו אישה אינו אדם.

ובלעדיה חסרה לו ברכת ה' – זח"א קסה, א. ואין שכינה שורה עליו – זח"א מט, ב. נה, ב. והשרוי בלא אישה שרוי בלא שמחה – יבמות סב, ב. ואין לו יראה ענוה או חסידות (זח"ג קמה, א). ודרכו של איש לחזור אחרי אישה – קידושין ב, ב (וראה אנציקלופדיה תלמודית ערך אשה (עמ' רנז טור א')). מאידך, מפורש בספר החינוך מצווה תפט ("להראות כל זכר בירושלים [בבית הבחירה] ג' פעמים בשנה"): "ובא עלינו החיוב בזכרים לבד כי הם עיקר הבית והטף והנשים טפלה להם". והרי לא מדובר כאן במצוות מסוימות בהן אכן הנשים טפלות לנשים (כקרבנות וכו'), כי אם באופן כללי. וביאור הטעם שהאיש אכן נחשב כ"עיקר הבית", יובן מהציווי "שלא לענות יתום ואלמנה", שמבאר החינוך על כך (מצוה סה) – "לפי שאלו הן תשושי כח שאין להם מי שיטעון טענתם בכל נפש, כמו שהיה עושה איש [=בעל] האלמנה ואביהן של יתומים אם היה קיים". ועד כדי כך, "שאפילו אלמנתו של מלך ויתומיו באזהרה זו" [והחידוש הוא שגם אם הם עשירים

שכולם צריכין זה לזה, וכל ישראל קומה אחת שלימה. בדיוק כפי שהדבר, למשל, באברי גוף האדם שכל אחד מהם יש לו תכונה ומעלה שנוגעת ומביאה תועלת לכל שאר האברים – ובלשונו: "כמשל האדם שהוא בעל קומה בראש ורגלים שאף שרגלים הם סוף המדרגה ולמטה והראש הוא העליון ומעולה ממנו, מכל־מקום הרי בבחינה אחת יש יתרון ומעלה להרגלים שצריך להלך בהם וגם הם מעמידי הגוף והראש, וגם כשאירע כובד בראש מקיזין דם ברגלים ונרפא ומקבל חיותו ממנו ונמצא שאין שלימות להראש בלתי הרגלים כך הנה כל ישראל קומה אחת שלימה".

וזהו כבר מתחילת ברייתם שהרי "ויברך אותם ויקרא את שמם אדם" היה רק כאשר "זכר ונקבה בראם" (בראשית ה, ב, וראה זח"א קסה, א). ועל־פי כל האמור יש לומר שאכן הן האיש והן האישה הם עיקר הבית:

האיש, עיקר הבית בכל הנוגע לחוץ, והאישה הינה עיקר הבית במה שנוגע לפנים הבית.

אופן נוסף יש לומר:

בש"פ בחוקותי שם ביאר הרבי מאמר חז"ל הנ"ל, על פי דברי הזוהר חדש בפרשת בראשית כו, ריש עמ' א – שהדיוק "סבא כו" מוסב על עניני יראת־שמים – על דרך פעולת צדיק בעולם, "צדיקא בדרא טבא הווה עלמא" (ואין זה סתירה להשפעת האשה בבית בחינוך הילדים – כמבואר בשיחת ש"פ אמור תש"נ והמקורות שהובאו שם). לפי זה נמצא שהאיש הוא עיקר הבית – בענינים רוחניים דיראת שמים, והאישה היא עיקר הבית – בענינים גשמיים. ודווקא בעבודתם יחד הם משלימים זה את זה, וממלאים את שליחותם בעולם לעשות לו יתברך דירה בתחתונים.

הקשר בין ההוראות

בשנת תשד"מ ביקש הרבי כידוע לא לצייר לילדים בעלי חיים שאינם טהורים (בהרחבה ליקוטי שיחות כרך כה עמ' 309 ואילך), וכן דמויות שלא בגודלן האמיתי־מקורי (ימן רישומה של שנה תשד"מ):

לא כדאי שהבני אדם יצוירו דווקא לא כהמציאות [שמנים ביותר חוטם גדול ביותר

מאוד הנה אף שבדרך כלל "עשיר יענה עזות" – הרי בנידון דידן, כיון שהאב (הבעל) לא נמצא, הם במצב הפכי משל עזות].

והנה היתומים "הם נקראים יתומים לענין מצוה זו כדי שלא יהיו צריכין בעסקיהם לאדם גדול אלא עושין כל צרכי עצמן כשאר כל הגדולים", מה שאין כן אלמנה נשארת תמיד בגדר זה, ומכאן ראייה שאכן האיש הוא עיקר הבית [ולהעיר גם מפסק־דין אדמור"ר הזקן, ש"המנהג הוא שנושא כפיו אף על פי שאינו נשוי" – שולחן ערוך אדה"ז קכה, נו (אף ש"הרוצה שלא לישא כו' יש לו על מי לסמוך"), למרות חסרונותיו הרוחניים כנ"ל בהיותו אינו נשוי].

גם ידועים דברי חז"ל, שיותר משהאיש רוצה לישא האישה רוצה להנשא – ראה קידושין מא, א, על אף הנ"ל ש"דרכו של איש לחזר כו".

'סבא' ו'סבתא' ומעלותיהם

מהו, אפוא, התיווך בכל זה?

מפורש בדברי דוד המלך ע"ה – "כל כבודה בת מלך פנימה" (כמובא בחז"ל לכמה נושאים), ומכאן, שבכל הקשור להנהגת הבית פנימה – האשה היא "עיקרו של בית".

מה שאין כן לגבי ענייני חוץ – הבעל הוא עיקר הבית, כפי הדוגמה לעיל, שהבעל הוא זה שיטעון את טענתם שזהו "בבית דין" (וכדומה).

הדברים מבוססים על ביאורו של הרבי בשבת פרשת בחוקותי תשל"ח, לגבי מאמר חז"ל הידוע (הובא בפירוש רש"י עה"פ בחוקותי כו, ז): "סבא בביתא וכו'" [=זקן בבית – פח ומוקש בבית; זקנה בבית אוצר בבית וסימן־טוב בבית] – וביאר הרבי, שאדם זקן ("סבא") נחשב "לפחא" רק בביתא – ביחס לענייני ניהול הבית וכדומה, אבל כשמדובר לגבי עניינים של השפעה מחוץ לבית – כגון הנהגת רבנות ודיינות והדומה – לא זו בלבד שביכולתו להביא תועלת, אלא אדרבה: יש מעלה בכך שהנהגה בידי אנשים זקנים ומנוסים. עיין שם.

ועל פי הנ"ל יש לחלק כאמור, בין "עקרת הבית" כלפי פנים, ובין "עיקר הבית" בענייני חוץ. וידוע משלו של אדמור"ר הזקן אודות כלל ישראל

תפילה דרבנן או דאורייתא

במכתבי כ"ק אדמו"ר (ליקוטי שיחות כרך ו' עמ' 323-324) נאמר:

דאפשר דתפלה עצמה אפילו תהיה רשות, ובכל זאת כשמתפלל... יונחו עליו כמה גדרים ואפילו מן התורה.

ויש לציין למה שמצינו בשו"ת 'דברי חיים' להרה"ק מצאנז חלק א' או"ח סימן ג': "גם אם תפלה דרבנן מכל מקום מן התורה אסור לנתוץ דבר שנעשה להלל ולשבח ליוצר כל, וכעין שכתב הרמב"ן בספר המצוות, "עכ"ל.

היו כאלה שביקשו (במהדורת תש"מ) לתקן "הרמב"ם" במקום הרמב"ן, אך באמת כוונת הדברי חיים לדברי הרמב"ן בשורש ראשון אות ט': "והפליאה שאמר הרב ז"ל והתבונן והתפלא היאך נחשוב שקריאת ההלל ששיבח בו דוד לק"ל שמשו רבינו צוה בה וכו' וכו' למה יתפלא על ההלל שנצטוו למשה בסיני... וכן השיר שבמקדש מן התורה וכו' והנראה מדבריהם שהוא מן התורה כמו שפירשתי, ויהיה הלכה למשה וכו'".

ועל פי דברי הדברי חיים הנה גם אם עצם התפילה היא מדרבנן, הרי תפילת הלל - יתכן והיא מן התורה! וכהנה רבות!

להתפלל ושוב להתפלל

במכתב-מענה מרתק שנכתב לאחד השלוחים בשנת תשנ"ב ('ספר השליחות' קה"ת תשמ"ז, עמ' 320 - מ'לקוטי שיחות' כרך כג עמ' 476-477) נאמר:

מצב הכספי - כמה זכמה פעמים היה כיוצא בזה וסוף-סוף נסתדר, וגם עתה יהי' [ה] כן אלא שצ"ל [=שצריכה להיות] התייעצות ב... כמו שכתבתי וכמה פעמים, ועשי' [ה] בדרך הטבע. ועוד ועיקר - בטחון בהשם.

כמה גדול כל החובות לאחרי עבודה של ריבוי שנים ופעולות?..

כמוכן ופשוט צ"ל תפלה להשם למלאות כל הצרכים ומידו המלאה כו'. תפלה עוֹד־הפעם ועוֹד־הפעם. אבל ופשוט שביחד עם זה צריך להיות הקדמות תודה על חסדיו המרובים שאחת

וכיוצא-בזה]... לדעתי טעות חינוכית גדולה היא כי כל דפשוט ונארמאל יותר בנוגע לקטנים מעלי טפי [ולדעתי גם בנוגע לגדולים ואין-כאן-מקומו].

והנה מן הצורך להבהיר שזהו חידושו של הרבי, שלכאורה הטעם הוא כדי ליישר הדעות ולטהר הנפשות כחלק מתיקון העולם והכנתו לקראת העתיד לבוא. שהרי בזמן הש"ס היה זה נוהג רגיל 1. שילדים ישחקו בבעלי חיים טמאים. 2. וכן נעשה שימוש בצורות מפחידות (ילדים ואפילו מבוגרים) - ולא רק בפורים כפי שנתפשט בדורות מאוחרים יותר (ראה רמ"א סתרצ"ו ס"ח "מה שנהגו ללבוש פרצופים בפורים" ובנושאי-כלי השו"ע שם ובספר טעמי המנהגים).

ואכן כך מפורש בלקוטי שיחות (כרך כה עמ' 311) שהדגשה זו על ציור בעלי-חיים טהורים דווקא, קשורה בהכנה לעתיד לבוא. ואולי יש לומר שגם השימוש בדמויות וציורים בגודל הטבעי וכו' - הוא חלק מהכנה לתיקון העולם.

שהרי באמת מצינו כך במשנה במסכת שבת פרק ו' משנה ח' (סו,א) איתא: לוקטמין - או לגירסא הנפוצה יותר אנקטמין - טהורין, ואין יוצאין בהן [=בשבת]. וברש"י שם: נעשין לשחוק להבעית תינוקות.

והר"ע מברטנורא במשניות פירש: כמין פרצוף אדם משונה שמשמין על הפנים, להבעית בו התינוקות. פירוש אחר: חמור, שהליצנים עושין ונושאין אותו על כתפיהן. וכן מפורש שם במסכת שבת (פרק ט' משנה ז' - צב,ב) "חגב חי טמא שמצניעין אותו לקטן לשחוק בו" (דעת רבי יהודה). נמצאנו למדים, שעצם הימצאותן של גופים אלו לא היה שלילי בזמן הש"ס.

ובהכרח שמשמעותן של שתי הוראות אלו הוא כאמור, מפאת רוח הטהרה ויישור הדעות והנפשות הנדרשים בהתקרב הגאולה השלימה!

ולחידושים אלו אולי יש לצרף גם את הוראת הרבי להימנע מלמלא תפקידים של רשעים בהצגות פורים כהמן וכו' (התוועדיות תשמ"ח כרך ב' עמ' 413; לקוטי שיחות כרך לא עמ' 279-280), למרות שבדורות קודמים לא נזהרו בכך. וק"ל.

תוצאותיהם – שמחה אמיתית וגם דנפשי־הבהמית.
יקבל גמ"ח.. לכיסוי החובות.

ב'ספר המאמרים תרנ"ד' עמ' ריד כותב כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב נשמתו־עדן: "ראיתי בשם אחד מהגדולים, מי שיש לו צרה גדולה רחמנא־ליצלן, צריך לבטוח בה, והיינו שלא יתפלל על זה, ולא יעשה שום דבר... כי־אם לבטוח בה" כו". ומוסיף: "ויש־לומר דזה־ענין שתיקה שהוא ביט[ו]ל גדול כו", "שתיקה מצד הכתר" (והובאו הדברים בשיחת י"ג תמוז תשי"ב – תורת מנחם כרך ו' עמ' 77).

ומעין זה פירש הגר"א את הנאמר במשלי (ג, ה): "בטח אל ה' בכל לבך ואל בינתך אל תשען", שהכוונה על בטחון גמור שאין לאדם לעשות שום פעולה מצדו כלל וכלל אלא לבטוח בה' כאמרם ז"ל על חזקי' המלך שהתפלל להקב"ה אני ישן על מטתי ואתה עושה.

ואמנם גם האור החיים הק' (בשלח יד, טו) כתב שגם במקום שהתפלה אינה יכולה להועיל בכל זאת האמונה והבטחון בה' יכול להועיל ומחמת כן יושע, וזהו שנאמר "מה תצעק אלי". אלא שמדברי אדמו"ר מוהרש"ב נ"ע (וכן הגר"א) משמע לא שזהו בדלית ברירה – כדברי האוה"ח – אלא אדרבה זוהי המדריגה הגבוהה בבטחון מלכתחילה לבטוח ולא להתפלל.

ברם, זוהי דרגה גבוהה בבטחון כמבואר בשיחות כ"ק אדמו"ר (ראה גם תורת מנחם כרך ו' עמ' 77 ואילך) – ולרוב בני אדם ראה לקו"ש חכ"ו עמ' 6 (ובהנסמן שם הערה 48) – שלצד הבטחון בה' נדרש ממנו לעשות כל התלוי בו בדרך הטבע לבטל המניעות וכידוע שאין סתירה בין בטחון אמיתי ובקשת סיבות בדרך הטבע – ורק צדיקים גדולים אין צריכים לבקש סיבות כו'.

וממילא מובנת הוראת שנדרשת "תפלה להשם... תפלה עוד הפעם ועוד הפעם" [וכן ענין של מעשה – שהרבי שיגר לו גמ"ח] אחרי "ועוד ועיקר – בטחון בהשם".

באותו ענין: ב'לקוטי שיחות' בעניין בטחון בה' (כרך כו עמ' 5 הערה 40) הובאו דברים מילקוט שמעוני ישעי' רמז תעג: "יש ביניכם ירא שמים כו' בטחו בשמי והוא עומד לכם כו' שכל מי שבטוח בשמי אני מצילו". והנה מצינו עוד בילקוט הנ"ל לתהלים פח: "אמרה כנסת־ישראל לפני הקב"ה, אין לי ישועה אלא בכך ואין עיני מייחלות אלא לך, אמר לה הקב"ה, הואיל וכך הוא – אני מושיעך". והטעם שהעדיף הרבי להביא מילקוט שמעוני ישעי', אולי משום שמדובר שם באופן שמדבר אל כל אחד – "יש ביניכם ירא שמים כו" – ולא רק משהו של כלל ישראל כ"כנסת ישראל"; וק"ל.

ה'פצת היהדות': ספר חובה לשליח ולכל יהודי

החובה לקרב יהודים לתורה ואין לעשות זאת - לאור תורתו והדרכותיו של כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש

הספר מציג את גישתו הייחודית של הרבי לנושא זה, מפרט את שפע הברכות המובטחות לעוסקים בכך, ומביא שלל הוראות באשר לכל ההיבטים בפעולת קירוב הלבבות

- ליקוט: הרב אברהם שמואל בוקיעט • עריכה: מנחם ברוד
- הוצאת צאגו"ח • 368 עמודים

הפצה: קה"ת, חי"ש. להשיג בחנויות הספרים ובטל' 1700-704120

"ותן חלקנו בתורתך"

יהי רצון מלפניך . . שייבנה בית המקדש במהרה בימינו ותן חלקנו בתורתך
(פרק חמישי, משנה כ)

מהלשון "חלקנו" סתם, מבלי לפרש איזה חלק – משמע, שהדברים אמורים על החלק בעולם שיש לכל אחד ואחד מישראל, שניתן לו חלק בעולם כדי לבררו, יחד עם בירור גופו ונפשו הבהמית. ועל זה היא הבקשה "ותן חלקנו בתורתך" – שביור החלק בעולם ("חלקנו") יהיה בדרך הבירור של תורה ("בתורתך").

וביאור החילוק בין שאר אופני הבירורים לדרך הבירור של תורה: כללות עניין הבירורים הוא – שבדבר המעורב טוב ורע, מפרידים את הטוב מן הרע, את הטוב מעלים לקדושה, ואת הרע דוחים ומאבדים.

אולם בירור זה הוא בדרך מלחמה – כי הנפש שיש בדבר (כידוע שבכל דבר, אפילו בדומם, יש נפש וחיות רוחנית) מתנגדת לבירור, כיוון שאין רצונה שחלק ממנה ידחה ועל־אחת־כמה־זכמה יאבד, ולכן יש צורך בעניין של מלחמה כדי לפעול את הבירור.

ונוסף על הצורך בבירור בדרך מלחמה מצד הדבר המתברר, יש צורך בזה גם מצד האדם המברר – דכיוון שיש לו נפש הבהמית שמתאוה לעניינים בלתי־רצויים, הרי גם מצידו צריך להיות הבירור בדרך מלחמה.

[. .] וזהו כללות עניין הבירור בדרך מלחמה, שבזה נכלל גם הבירור שבעניין המצוות, ולדוגמה: מצוות תפילין, שלוקח עור בהמה ומעבדו לעשות ממנו תפילין, ויש בזה כמה דינים, כמו עיבוד לשמה, וכיוצא בזה – הרי צריך להיות בזה עניין של מלחמה, שלא יעשו מעור זה עניינים אחרים, ושלא יתערבו עניינים של פניות (היפך ד"לשמה"), וכיוצא בזה.

אמנם, הבירור שעל־ידי התורה אינו בדרך מלחמה, כי אמרו חז"ל "מאן מלכי רבנן". והנה, הסדר דמלוכה הוא באופן שכאשר המלך רוצה לפעול דבר מסוים, אינו צריך להתעסק עם הדבר, אלא הוא נשאר בהיכלו, ורק גוזר שיעשה הדבר באופן כך וכך, ובמילא נעשה הדבר כרצונו על־ידי השרים והעבדים, כך שהמלך מצד עצמו אינו צריך להתיירא משום דבר, כיוון שאינו בא באופן של התלבשות כו'.

ובאופן כזה הוא הבירור דתורה – שאין צריך להתעסק בהדבר המתברר (ובמילא לא שייך שיהיה אחיזה להרע), כי אם, ללמוד בתורה ולפסוק כיצד צריך להיות הדבר על־פי התורה, ובהתאם לכך נעשה הבירור בדרך ממילא.

וטעם הדבר – כיוון שכל ענייני העולם נעשים על־ידי התורה, כמאמר רז"ל "קוב"ה אסתכל באורייתא וברא עלמא", "התורה אומרת אני הייתי כלי אומנתו של הקב"ה" שעל־ידו "בורא את העולם".

[. .] וזהו תוכן הבקשה "ותן חלקנו בתורתך" – שביור חלקנו בעולם יהיה באופן הבירור דתורה, שאז אין צורך במלחמה, ואין מקום לאחיזה כו'.

(מהתוועדות שבת פרשת בהר־בחוקות, ה'תשי"ג.
תורת־מנחם כרך ח עמ' 175-172 – בלתי מוגה)

הלכות ומנהגי חב"ד

שבת קודש פרשת ראה

ל' במנחם-אב – א' דראש חודש אלול

מוציאים שני ספרי תורה. בספר הראשון קוראים את פרשת השבוע, ובסיומה מניחים את הספר השני (מימנו) ואומרים חצי קדיש. הגבהה וגלילה. בספר השני קוראים למפטר: "וביום השבת... ובראשי חודשיכם... ונסכו". הגבהה וגלילה.

הפטרה "השמים כסאי" (ישעיהו טו), ומוסיפים פסוק ראשון ואחרון מהפטרת "מחר חודש". קרא הפטרה אחרת – קורא אחריה "השמים כסאי", ואם נזכר אחר הברכות – קורא אותה בלי ברכה.⁵ אין אומרים 'אב הרחמים'. מוסף: 'אתה יצרת'. טעה ואמר 'תיקנת שבת' – לא יצא.⁶

אחר התפילה – התוועדות בבית הכנסת.⁷ מנחה: לפני 'עלינו' אומרים 'לדוד ה' אורי' (ראה לעיל בשחרית). המתפלל במניין שבו אומרים 'עלינו' תחילה, יאמר 'עלינו' עם הציבור, ו'לדוד ה' אורי' אחרי כן.⁸ פרקי אבות – פרק חמישי.

יום ראשון

א' אלול – ב' דראש חודש

בתפילת שמונה עשרה בערבית אומרים: 'עלה ויבוא' (מזכירים זאת בטפיחה על הבימה קודם תפילת שמונה עשרה. בקייטנות וכדומה שמכריזים את סדרי התפילה – באופן המותר¹ – יש להכריז גם את אמירת 'עלה ויבוא').

הרבי הורה להתחיל באיחולי 'כתיבה וחתימה טובה' מהיום.² ופעמים רבות שהיה מקדים יותר.³ שחרית: יעלה ויבוא. חצי הלל. שיר-שליש, ברכי נפשי, לדוד אורי, קדיש יתום.

היום מתחילים לומר 'לדוד אורי': בשחרית אחר שיר-שליש, ובמנחה קודם 'עלינו' (עד סיום הושענא רבה).

אומרים קדיש יתום רק פעם אחת אחרי כל המזמורים (שיר-שליש [בראש חודש]: 'ברכי נפשי'), 'לדוד ה' אורי'; וכן במנחה – אחרי קדיש תתקבל אומרים 'לדוד ה' אורי' ו'עלינו', ורק אחרי 'עלינו' אומרים קדיש יתום.⁴

(1)

בכלל, במקום שצריך להדריך את המתפללים בכל קטע, ואין מי שיכול לעשות זאת מבלי להתפלל עמהם, וגם לא ניתן לעשות זאת ע"י הנפת שלטים עם מספרי העמודים בזמנים המתאימים, בשו"ת אגרות משה (או"ח ח"א סי' כב) מתיר זאת רק בין המזמורים דפסוקי דמורה, וכמובין בין ישתבח ליוצר, אך לא בק"ש וברכותיה אפילו בין הפרקים. וראה מש"כ בזה בקובץ 'הערות וביאורים' דישיבת 'אהלי תורה' נ"י, גיליונות: תת"כ עמ' 95 ותתמ"ו עמ' 40. בעיקר דנו מצד צורך התפילה, ובפרט ע"פ הד"מ סי' קיא ס"ק ב, עיי"ש. ולכאורה יש לדון במצב כזה דהוי כמו אפרושי מאיסורא כשא"אפשר בעניין אחר (דשרי כמ"ש בכף החיים סי' סו ס"ק ז. וראה אשי"ישראל פי"ט הע"א) ויש לדון במצב בכל זמן ובכל ציבור לגופו.

(2) 'התוועדות' תשמ"ו ח"ד עמ' 339 (מבואר שם שהעיקר הוא הברכה פא"פ, אם כי מדובר גם על כתיבה כשחל בחול).

(3) 'אוצר מנהגי חב"ד', אלול, עמ' יג.

(4) ספר-המנהגים עמ' 17. כיוון שהטעם הוא כדי למעט באמירת קדישים כשאנו מוכרח, מסתבר שגם 'חיוב' מאנ"ש המתפלל

במניין שאומרים עוד קדישים, לא יאמרם.

(5) לוח כולל חב"ד, פרשת נח.

(6) לוח כולל חב"ד שם. וראה 'התקשרות' גיליון תקנ"ז.

(7) היום יום, ל' ניסן.

יש לפרסם בכל מקום (כולל ההולכים לדבר בבתי"נ) על-דבר ההשתדלות בנתינת צורכי החג לראש-השנה, כלשון הכתוב "איכלו משמנים ושתו ממתקים ושילחו מנות לאין נכון לו" (סה"ש תנש"א ח"ב עמ' 808).

(8) אג"ק כרך יט עמ' תל. אלא שעליו לזכור, לומר את פסוקי 'אל תירא' ו'אך צדיקים' ששייכים לסיום התפילה – רק אחרי 'לדוד אורי'. המקור לאמירת עלינו עם הציבור – במקום שמוטר להפסיק – הוא בא"ר (רלזד), בבית מאיר ובמחצית-השקל (סי' סה) – בק"ו מאמירת תהילה לדוד עם הציבור שנו' שם במ"א ס"ק ג ובשו"ע אדה"ז ס"ב), הובא בקצות השולחן סי' יג יס"ג.

תהילים¹⁶) ובעבודת התפילה, בלימוד התורה (ובפרט – פנימיות התורה¹⁷), וכן בגמילות חסדים ובצדקה¹⁸, ובאהבת ישראל בכלל¹⁹, והתעסקות מיוחדת ב'מבצעים'²⁰.

גם לנשים, יש להקפיד שלא יעבור עליהן יום ללא לימוד הלכות הצריכות וענייני מוסר וחסידות הקשורים לחודשי אלול ותשרי²¹.

מכיוון שבמדינות אלה שנת הלימודים מתחילה בחודש אלול, יש להגביר בחודש זה את הפעילות בענייני חינוך²².

בישיבות תומכית'מימים מוסיפים בחודש זה (התלמידים, והראשיישיבה והנהלה לאכל'שכן) זמן ללימוד חסידות, ובפרט מאמרי 'עבודה', ומאמרים השייכים לאלול, כגון: אגרת התשובה בתניא, דרך החיים, שער התשובה ושער התפילה, לקוטי תורה (שכבר מפרשת דברים ואילך מדובר שם אודות התשובה), עטרת ראש, וכן עוסקים בתפילה במתינות ובחשבון נפש²³.

מעבודת חודש זה: עריכת חשבון צדק על השנה שעברה וקבלה טובה על השנה הבאה²⁴, והגברת הזהירות והפעילות בסור מרע ועשה טוב²⁵.

נוהגים לבדוק בחודש זה תפילין ומזוזות (אם כבר עברו שנים עשר חודש מבדיקתן האחרונה),

בשחרית, אחרי חזרת הש"ץ: הלל, ואברהם זקן, קדיש תתקבל. שיר של יום, ברכי נפשי, לדוד ה' אורי, קדישיתום.

קריאת התורה דראש חודש. חצי קדיש. אשרי. ובא לציון. יהללו. חליצת תפילין דרש"י. הנחת תפילין דרבנותם, ג' פרשיות דקריאת שמע, קדש, והיה כי יביאך, שש זכירות⁹, חליצת תפילין דרבנותם. הש"ץ אומר בקול¹⁰ איזה מזמור (או לפחות שלושה פסוקים האחרונים), חצי קדיש. מוסף.

מהיום עד ערב יום הכיפורים, ועד בכלל, אומרים בכל יום – במשך היום – שלושה פרקי תהילים לפי הסדר. מי שהחסיר – יתחיל מהיום שהוא עומד בו, ואת אשר החסיר – ישלים [=ואי אפשר לומר 'מראש' את הפרקים של הימים הבאים]¹¹. נהוג לאומרם בציבור אחרי אמירת שיעור התהילים היומי, קודם קדישיתום¹².

מהיום אחר תפילת שחרית תוקעין בשופר: תשר"ת, תש"ת, תר"ת¹³.

ממשיכים בתקיעות בכל החודש, חוץ משבת קודש וערב ראש השנה (תוקעים בכל כינוס וכו', ובפרט לילדים). אם לא תקעו בשופר בסיום תפילת שחרית, מנהג נכון שיתקעו בשופר לאחר תפילת מנחה¹⁴.

חודש אלול¹⁵:

מנהג ישראל להוסיף בחודש אלול ביתר שאת וביתר עוז בתפילות ובתחנונים (ובפרט באמירת

16 'אוצר מנהגי חב"ד', שם.

17 לקוטי שיחות ח"ב עמ' 383 וח"ד עמ' 1345. ולהעיר, שע"פ המסופר בלקוטי דיבורים (ח"א דף קטזא), שהיו אומרים או לומדים בחודש אלול בליובאוויטש 'תיקוני זוהר', הסיק הרבי שאכן היה מנהג כזה (המוזכר בהקדמה הא' של ס' כסא מלך על תיקוני זוהר) בין חסידים חב"ד, א"ע שאין הכוונה שחייבים לנהוג בזה (משיחת ש"פ נצו"י תשכ"ב ס"א, תורת מנחם חלק לד עמ' 302).

18 צ"ל באופן ד'מתנות (לאבינום)' הן בכמות והן באיכות, שיהיה דבר חשוב הן מצד הנותן והן מצד המקבל – 'התועדויות' תשמ"ט ח"ד עמ' 209.

19 ספר השיחות תשמ"ט ח"ב עמ' 700, תש"נ ח"ב עמ' 638, 643 וש"ב.

20 שיחת ש"פ ראה תשל"ד ס"ג. ש"פ ראה תשל"ז ס"ב.

21 משיחת ח"י אלול תשל"ז, הנחת הת' בלתי מוגה סל"ב, עיי"ש.

22 לקוטי שיחות כרך יד עמ' 261, וראה שם עמ' 251. שיחת ח"י אלול תשל"ח סי"ט.

23 'אוצר מנהגי חב"ד' אות ג, וש"נ.

24 שיחת ש"פ ראה תשל"ל ס"ב.

25 שיחת אדר"ח אלול תשל"ה ס"ב.

9 הרב יוסף יצחק שי' אופן העיר, שצ"ל זאת לאחר שיעור התהילים כמו בשבת ויו"ט (ראה במחזור השלם). ואילו ידענו הטעם מדוע נאמרות הזכירות בכל יום בתפילין דר"ת דווקא (ולא לק"ש שאומרים לפניכן בתפילין דשימושא רבא, ראה היום יום יט מנ"א. שמא מפני שהזיכרון הוא בחכמה), אולי ניתן היה להכריע בזה.

10 כן צ"ל ע"פ האמור בס' המנהגים עמ' 6 ד"ה כ"ק אדמור"ר (וכ"פ בקצות השלחן סי' טו ס"ב עיי"ש בבדי השלחן) וסי' כו ס"ז).

11 ספר המנהגים שם.

12 'אוצר' שם.

13 ספר המנהגים – מנהגי חודש אלול (עמ' 53 ואילך). הטעם – עשר קולות, כנגד עשר כוחות הנפש (לקוטי שיחות ח"ב עמ' 446).

14 "וכמדובר כמה פעמים, ויש רמז לזה בכמה מקומות" – ר"ד משיחת יום ג' דסליחות, כ"ד אלול תנש"א, לנשי ובנות חב"ד.

15 בכמה פרטים במנהגי חודש אלול נעזרתי ברשימתו של הרה"ח רמ"א שי' זליגאנאן ב'כפר חב"ד', גיליון 918 עמ' 72.

כשכותבים מכתב בחודש אלול, נהגו לאחל 'כתיבה וחתימה טובה'³¹. כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו נהג לאחל זאת בסיום מכתביו³². כן הורה להשתדל לברך (ולהתברך) איש את רעהו ואשה את רעותה, וכן הטף, ילד לחברו וילדה לחברתה, גם בעל-פה פנים-אל-פנים³³.
 חודש אלול הוא אחד הזמנים המתאימים שבהם נהגו לנגן את ניגון 'ארבע הבכות' של רבנו הזקן³⁴.

וכל אשר ימצאו בדק בשאר מצוות - יתקנו. וכדאי ונכון ביותר, שכל אחד ואחד ישתדל לפרסם זה - נוסף על הקיום בעצמו - בכל מקום שידו מגעת, בכל מקום ומקום, לכל אחינו בני-ישראל שליט"א²⁶.

העבודה דחודש אלול (כולל התשובה שבו²⁷) היא בשמחה רבה, שלא יכולה להיות שמחה גדולה ממנה, שהרי "המלך בשדה... ומראה פנים שוחקות לכולם"²⁸.

יש לעורר את העם בדרכי נועם ומתוך ענווה, וחלילה לומר (בכל השנה, ובמיוחד בחודש אלול, חודש הרחמים והסליחות) דברים קשים על ישראל - בנו יחידו של הקב"ה²⁹. יש להרבות בברכות בחודש זה, ולשלול ענייני היפך הברכה ח"ו³⁰.

31 'ספר מהר"ל - מנהגים' (הוצאת מכון ירושלים עמ' רנט), הובא בא"ר סי' תקפ"א ס"ק א ובבאר-היטב שם ס"ק י.
 32 'אוצר מנהגי חב"ד' עמ' יב. לעיל שם נקבצו גם מנהגי רבותינו נשיאינו שלפניו בנדון.

33 ספר-השיחות תשמ"ח ח"ב עמ' 610.
 "מנהג ישראל שגם ילדים שקודם בר (או בת) מצוה יברכו [גם את הגדולים], אף שא"ז דרך-ארץ..." ('התועודיות' תשמ"ח ח"ד עמ' 339, עיי"ש).

34 ספר-השיחות תרפ"ח עמ' 12. בלקוטי-דיבורים עמ' 204 "ראש-חודש אלול", ובליקוטי רשימות שבראש ספר-הניגונים עמ' כד, מובא מאותו מקור "בשעת התפילה (כשמתפללים ביחידות באריכות)". ספר-השיחות תש"א עמ' 85-86 - 'אוצר מנהגי חב"ד' עמ' יד-טו.

26 ספר-השיחות תשמ"ח שם, ממטה-אפרים סי' תקפ"א ס"י. לוח כולל-חב"ד. וראה שיחות-קודש תשל"ד ח"ב עמ' 377, שכאשר זקוקים לברכה מיוחדת, עדיף לבדוק מידי י"ב חודש (כהידור קבוע - ואפילו שלא בחודש אלול).

27 ראה שיחת ח"י אלול תשל"ז סל"ד.
 28 ספר-השיחות תשמ"ח ח"ב עמ' 618.
 29 לקוטי-שיחות כרך כד עמ' 308, 'התועודיות' תשמ"ה ח"ד עמ' 1929 ועוד.
 30 שיחת כ' מנ"א תשמ"ו סי"ט"כ.

לזכות
 אנשי החסד הדגולים
 הרה"ח ר' אברהם משה דייטש והרה"ח ר' גבריאל גופין שיחיו
 ולע"נ האחים הרה"ח ר' זלמן יודא ור' יוסף יצחק,
 בני הרה"ח ר' שלום ישעי' ע"ה דייטש